

Юзэф Пілсудскі. Беларус ці паляк

Аляксандар
Фёдаравіч
ХАЦКЕВІЧ

професар кафедры гісторыі,
сусветнай і айчыннай культуры
Беларускай дзяржаўнай
політэхнічнай акадэмії, доктар
гісторычных науک, заслужаны
дзеяч вышэйшай школы Беларусі,
удзельнік патрыятычнага руху на
територыі рэспублікі ў гады
Вялікай Айчыннай вайны. Вывучae
праблемы гісторыі Беларусі,
дзеянасці яе знакамітых людзей.
Гісторык і публіцыст,
ён з'яўляецца аўтарам 6 кніг, 10
абагульняючых манаграфічных
даследаванняў, больш як 20 бра-
шур і шматлікіх артыкулаў. Мае
цесянныя творчыя сувязі з
гісторыкамі Польшчы, пра што
сведчань разам выдаражненія кнігі
і артыкулы.

31 кастрычніка 1991 года ў
"Звяздзе" было апублікавана ка-
роткая паведамленне аб tym, што
у Цэнтральным дзяржаўным
архіве Каstryчніцкай рэвалюцыі ў
Маскве захоўваеца цікавы даку-
мент — жандарскі пратакол № 50
допыту ад 10 сакавіка 1887 года
арыштаванага Юзэфа
Пілсудскага, будучага першага
маршала І кіраўніка дзяржавы —
Рэчы Паспалітай Польскай.

Аналагічная інфармацыя была
выкарыстана таксама і ў іншых га-
зетах, перададзена на Беларускім
радыё і тэлебачанні. Яна выклікала пэўную цікавасць у чы-
тачоў, навукоўцу, проста аматараў
гісторыі.

Сапрэды, абвінавачваны ю. Пілсудскі (на падзэрненiu аб
аднайменні да замаху на
імператара Аляксандра III 1 сак-
авіка 1887 г. — А.Х.) на пытанні
жандарскага следчага

ўласнаручна напісаў наступныя
адказы: "Завуць мене Осін
Осінавіч Пілсудскі; ад роду маю
19 гадоў; паходжанне і народ-
насць дваранін, беларус; званне
было студэнт Харкаўскага
універсітэта медыцынскага фа-
культэта; месца нараджэння і
месца пастаяннага пражывання —
Віленская губерня, Сянцянскі павет,
майстак Зулава, пражываў
да арышту ў Вільні па
Наўгародскай вуліцы дом Ян-
коўскага; заняткі — не маю
пэўных заняткаў; сродкі на жыц-
цё — дапамога бацькоў; сімейнае
становішча — халасты; бацька
жыве ў майсткі, маці памерла,
маю пяць (5) братоў, з якіх старэй-
ши Браніслаў, студэнт Пецярбур-
гскага ўніверсітэта (гэты час так-
сама быў арыштаваны паліцыяй па
указанай вышэй справе. — А.Х.) Ас-
татні браты Адам, Казімір і Іван у
тутэйшай першай гімназіі. Гаспер
у кватэры бацькоў, горад Вільня па
Благавешчанскае вуліцы дом Ге-
гузіна; эканамічны стан бацькоў —
бацька мае 12000 дзесяцін зямлі ў
Сянцянскім Віленскай губ. і Вілкаймірскім і Расейскім
Ковенскай губерні; месца выха-
вання і на чый кошт выхоўваўся —
у 1875 годзе 8 гадоў ад роду пас-
тупіў у Віленскую класічную
гімназію. Пасля заканчэння
гімназіі ў 1885 годзе паступіў у

Харкаўскі ўніверсітэт, дзе прабыў
адзін год".

На наступныя пытанні жандар-
скага падпалкоўніка Пілсудскі ад-
казваў: "Ні да якой рэвалюцый-
най партыі я не належу і ніколі не
меў яўных адносін з рэвалюцый-
най партыі, але признаю сібе
наватавым у набыцці для чытацня
рэзвінту падпольнай рэвалюцый-
най літаратуры і ў спісіванні часам
з яе ўзятымі артыкуламі, якія мене не-
чым прыўбілі, асабліва па рабочым
пытанні, якое мене адказы

ўласнаручна напісаў наступныя
адказы: "Завуць мене Осін
Осінавіч Пілсудскі; ад роду маю
19 гадоў; паходжанне і народ-
насць дваранін, беларус; званне
было студэнт Харкаўскага
універсітэта медыцынскага фа-
культэта; месца нараджэння і
месца пастаяннага пражывання —
Віленская губерня, Сянцянскі павет,
майстак Зулава, пражываў
да арышту ў Вільні па
Наўгародскай вуліцы дом Ян-
коўскага; заняткі — не маю
пэўных заняткаў; сродкі на жыц-
цё — дапамога бацькоў; сімейнае
становішча — халасты; бацька
жыве ў майсткі, маці памерла,
маю пяць (5) братоў, з якіх старэй-
ши Браніслаў, студэнт Пецярбур-
гскага ўніверсітэта (гэты час так-
сама быў арыштаваны паліцыяй па
указанай вышэй справе. — А.Х.) Ас-
татні браты Адам, Казімір і Іван у
тутэйшай першай гімназіі. Гаспер
у кватэры бацькоў, горад Вільня па
Благавешчанскае вуліцы дом Ге-
гузіна; эканамічны стан бацькоў —
бацька мае 12000 дзесяцін зямлі ў

наладзіў сустрэчу з Гнатоўскім,
тумачну наступнае. У канцы студен-
тства, не памятаю якога
числа, вяртаючыся дадому к абе-
ду, я застаў у нашым з братам
паколі невядомага чалавека, з
якім хоці брат і пазнаёміў мене,
але ні прозвіща яго, ні звання не
сказаў. Гэта асоба пражыла ў нас
больш як тры дні і паехала веча-
рам, куды — не ведаю. Госць гэты
прыезджаў уласна да майго бра-
тата, але ў сувязі з тым, што апошні
(г.з.н. брат. — А.Х.) на наступны
дзень паехаў у Пецярбург ва-
універсітэт, то госць пражыў два
дні толькі са мною. Абедаў ён у
нашай сям'і, а таму пазнаёміўся з
нашай щёткай. Натэці дзені зна-
ходжання гостя не памятаю
хтосьці з майх знаёмых прасіў мя-

не прывесці гэтага гостя к дзеяці
гадзінам на вечару на Георгіеўскую
плошчу, дзе павінен быў чацаць
яго Гнатоўскі. Хто менавіта мене
пра гэту прасіў, я цяпер зусім забы-
ўся, але я гэта даручэнне выка-
наў і, прывёўшы на Георгіеўскую
плошчу нашага гостя і ўбачыўши
Антона Гнатоўскага, які ўжо ча-
каў, я пайшоў. Праз некаторы час
госць вярнуўся і, папішы чаю, раз-
вітаўся са мной і паехаў. Па
якой справе прыезджаў гэты
гость, якія адносіны яго да Антона
Гнатоўскага, я зусім не ведаю. Ці
бачыўся ён з Цітам Пашкоўскім —
не ведаю. Той мне нічога не
гаварыў. Не памятаю, ці бачыўся я
пасля гэтага з Антонам Гна-
тоўскім. Осін Пілсудскі!"

Такое мнагаслоўнае паказанне
падследчага, з якога відаць, што
ён хітры, прыкідваўся, што не па-
мятае, каб нічога не выдаць след-
чаму пра тых асоб, якімі ён
цикавіўся і якія былі на кватэры
Пілсудскага да яго арышту.

Цяпер вернемся да народнасці (нацыянальнасці) Пілсудскага.

Хто ж ён — беларус ці паляк? Для
мене ябиспречнае тое, што яго
бацькі і сам ён з'яўляюцца католікамі, буйнымі памешчыкамі.
Магчыма, шляхецкі (дваранскі)

род Пілсудскіх меў у нейкім гене-

талагічным калене беларускую ка-

татліцкую галіну, таксама як і

Радзівілі і некаторыя іншыя

польскія магнаты. Вядома, што ў

сяроднявікі і пазней некаторыя

беларусы вядомы дзеячі белару-

скага нацыянальна-вызваленчага

руху, шэф ваенна-дыпламатичнай

місіі Беларускай Народнай

Рэспублікі ў Латвіі і Эстоніі пал-

коўнік Канстанцін Езавіт

у сваёй кнізе "Беларусі і палякі".

Дакументы і факты з гісторыі аку-

пації Беларусі палякамі ў 1918 і

1919 гадах" (Коўна, выдавецтва

Ф. Скарыны, 1919, с. 14): "Ясна,

што ніводны беларус, які

уведамляе свае дзеянні, не

згодзіцца на зліццё з Поль-

шай, бо гэта зліццё ці унія,
для беларусаў вечным раб-

ствам

Сялянска-дэмакратычны

не павінен свядома садзі-

на шыю паразітаў.

І перважная большасць
рускага народа і інтэліген-
цыя добра ўсведамляе і ніколі
дае на сумесную "працу" камі".

Здаецца, ясна і каментар

патрэбны.

Цяпер наконт выступу

Пілсудскага перад белару-

сі

Мінску. Дакладна вядомы

сустрэчы

хлебамі

Ю. Пілсудскага на ваконе

Мінску ў жніўні 1919 годзе

німі

прадстаўнікамі

прав-

асці

польскіх

беларускіх

і юра-

дзеячы.

Памёр Пілсудскі ў 1935 г.

кафаг з яго прахам знаходзі-

ваўся ў Кракаве, а сарыца па-

на ў Вільна ў адной магіле з

Да апошніх дзён ён па-

ставіўся да ўлады Савета

змяніў сваіх адносін да Бел-

арусії.

Траўба асобна падкрэслі-

нельга ідэалізаць пратак

адказ Пілсудскага ў час допы-

там, што ён "беларус". Ім

адказы арыштаваных да раз-

ціяў па палітычных матывах

люціянерай, з мятаў збіць

тальку паліцью, добра вадс-

тальку паліцью, добра вадс-